

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název vzdělávacího materiálu:	Světové a české drama 19. - 21. století - struktura maturitního okruhu a úkoly
Číslo vzdělávacího materiálu:	VY_32_INOVACE_CJL1.3.01a
Autor vzdělávacího materiálu:	PhDr. Olga Šimandlová
Období, ve kterém byl vzdělávací materiál vytvořen:	březen 2013
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací obor:	Český jazyk a literatura
Vzdělávací předmět:	Český jazyk a literatura
Tematická oblast:	Světové a české drama 19. - 21. století
Ročník, pro který je vzdělávací materiál určen:	4. ročník gymnázia (vyšší stupeň)

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Anotace:

Vzdělávací materiál slouží k systematizaci učiva ve 4. ročníku při přípravě na maturitní zkoušku. Obsahuje cvičné úkoly k ověření poznatků. Inovuje výuku využitím interaktivní tabule.

Citace použitých zdrojů:

HÁNOVÁ Eva a kol. *Odmaturuj z literatury 1*. 3. vyd. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-7358-016-0. s. 77, 133-134, 191-193.

POLÁŠKOVÁ, Taťána, MILOTOVÁ Dagmar, DVOŘÁKOVÁ Zuzana. *Literatura: přehled středoškolského učiva*. 2. vyd. Třebíč: Petra Velanová, 2006. ISBN 80-902571-6-X. s. 93-94, 121-122, 185-187.

SOCHROVÁ, Marie. *Český jazyk a literatura*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Nakladatelství Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0468-6. s. 43,69-70, 83.

Vlastní zdroje.

Vzdělávací materiál vytvořen v rámci projektu
Sportovní gymnázium - škola 21. století

Světové a české drama 19. - 21. století
struktura maturitního okruhu a úkoly

Osnova tématu

1. Světové a české drama 19. století

- světové drama
- počátky českého divadla
- české realistické drama
- úkoly k tématu Světové a české drama 19. století

2. Světové a české drama 20. - 21. století

- světové drama
- české drama 1. poloviny 20. století
- české drama 2. poloviny 20. - 21. století
- úkoly k tématu Světové a české drama 20. - 21. století

1. Světové a české drama 19. století

1.1 Světové drama 19. století

☐ **Nikolaj Vasiljevič Gogol** - ruský dramatik

Revizor - satirická komedie

☐ **Anton Pavlovič Čechov** - ruský dramatik

zakladatel lyrického dramatu

lyrické drama: potlačena dějovost, děj nemá tradiční kompozici, vyrůstá z nitra postav hledajících životní jistoty, v popředí dialogy

lyrická dramata: Višňový sad, Tři sestry, Racek, Strýček Váňa

☐ **Henrik Ibsen** - norský dramatik

Divoká kachna - hra s naturalistickými prvky

Nora - drama o soudobé společnosti s kritikou měšťanské morálky

☐ **Oskar Wilde** - anglický dramatik irského původu

Jak je důležité míti Filipa - konverzační komedie se satirickými prvky

1.2 Počátky českého divadla

- ❑ přelom 18. a 19. století, doba národního obrození
- ❑ **1783 Stavovské divadlo v Praze** (původně Nosticovo divadlo)
- ❑ **1786 - 1789 Vlastenecké divadlo, též Bouda**

- ❑ **Václav Thám** - hry Břetislav a Jitka, Vlasta a Šárka
- ❑ **Karel Ignác Thám** - překlady několika her klasiků, např. Shakespeara, Moliéra, Schillera
- ❑ **Prokop Šedivý** - Masné krámy, Pražští sládci - lidové frašky
- ❑ **Václav Kliment Klicpera** - Rohovín čtverrohý, Divotvorný klobouk, Každý něco pro vlast - jednoaktovky veselohry
- ❑ **Matěj Kopecký** - loutkové divadlo

1.3 České realistické drama 19. století

☐ Josef Kajetán Tyl

☐ dramatická báchorka: pohádkový příběh s nadpřirozenými bytostmi se prolíná se skutečným životem

Strakonický dudák aneb Hody divých žen, Lesní panna aneb cesta do Ameriky, Jiříkovo vidění, Tvrdohlavá žena

Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka - fraška se zpěvy

Paličova dcera, Pražský flamendr - hry ze současného života

Jan Hus, Kutnohorští havíři - hry historické a vlastenecké

❑ **Prozatímní divadlo v Praze** založeno **1862**

snaha o české kamenné divadlo

❑ **Národní divadlo v Praze** založeno **1868**, otevřeno 1881,
po 2 letech vyhořelo, znovu otevřeno 1883

❑ významní umělci: arch. Josef Zítek, Mikuláš Aleš,
František Ženíšek, Josef Myslbek, opona Vojtěch Hynais

❑ **Ladislav Stroupežnický** - první dramaturg Národního divadla
Naši furianti - veselohra z vesnice o vztazích mezi lidmi

❑ **Gabriela Preissová** - tragédie ze slovácké vesnice
Gazdina roba (libreto k opeře Eva Bohuslava Foerstera)
Její pastorkyňa (libreto k opeře Její pastorkyňa Leoše Janáčka)

❑ **Alois a Vilém Mrštíkové**
Maryša - realistická tragédie
Rok na vsi - původně románový cyklus zdramatizován jako
činohra

☐ **Jaroslav Vrchlický**

Noc na Karlštejně - veselohra (námět pro český filmový muzikál režiséra Zdeňka Podskalského natočený v roce 1973, písně skladatele Karla Svobody a textaře Jiřího Štaidla)

Hippodamie - melodramatická tragédie z řecké mytologie (hudba Zdeněk Fibich)

☐ **Julius Zeyer**

Radúz a Mahulena - romantická pohádka (hudba Josef Suk)

☐ **Alois Jirásek**

Jan Hus, Jan Žižka, Jan Roháč z Dubé - realistické historické hry

Vojnarka, Otec - realistické hry ze současnosti

Lucerna - pohádková hra s humornými prvky

1.4 ÚKOLY K TÉMATU SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 19. STOLETÍ

1. Myslíte si, že je i v dnešní době aktuální téma satirické komedie Nikolaje Vasiljeviče Gogola Revizor? Pokud ano, vysvětlete proč.
2. Ruský dramatik Anton Pavlovič Čechov je považován za tvůrce lyrického dramatu. Objasněte znaky lyrického dramatu.
3. Co víte o pražském divadle, které neslo postupně názvy Nosticovo a Stavovské, jaký byl jeho repertoár?

4. Jaké hry a kterých dramatiků se hrály v letech 1786 - 1789 ve Vlasteneckém divadle, též zvaném Bouda? Víte, proč brzy divadlo zaniklo?

5. Co jsou to jednoaktovky a které jednoaktovky napsal Václav Kliment Klicpera?

6. Josef Kajetán Tyl vytvořil nový dramatický útvar dramatickou báchorku. Uveďte, čím se taková hra vyznačuje, které Tylovy báchorky znáte a jaký dramatický konflikt řeší.

7. Kteří významní čeští umělci se podíleli na stavbě a výzdobě Národního divadla v Praze?

8. Který dramatik (byl prvním dramaturgem Národního divadla v Praze) poukázal na vztahy mezi lidmi na české vesnici, jak se jeho hra řešící spor o ponocného jmenuje a jaké lidské povahy odhaluje?

9. V jakém nářečí napsali Alois a Vilém Mrštíkové realistickou tragédii Maryša a na jaký problém hrou poukázali?

10. Co víte o hrách Jaroslava Vrchlického a Julia Zeyera?

2. Světové a české drama 20. – 21. století

2.1 Světové drama

❑ **Guillaume Apollinaire** - francouzský dramatik

Prsy Tiréziovy - nová forma dramatu: volný sled scén, vtipných nápadů, kontakt s divákem v hledišti

❑ **George Bernard Shaw** - anglický dramatik

Svatá Jana - nová forma dramatu: kronikářský typ hry s volnou strukturou

Pygmalion - komedie, námět pro muzikál My Fair Lady

□ **Bertolt Brecht** - německý dramatik

epické drama: děj přerušují komentáře, vypravěč nebo zpěvák (songy), přímo oslovuje diváka v hledišti, neskrývané zacházení s jevištní technikou včetně přestavby jeviště či převlékání kostýmů před diváky

Matka kuráž a její děti

Žebrácká opera

❑ **Samuel Beckett** - irský dramatik

absurdní drama, též antidrama, antihra: útvar na hranici grotesky a tragédie, tragikomické situace, neschopnost se dorozumět

Čekání na Godota - absurdní drama (též antidrama, antihra)

Konec hry, Poslední páska

❑ **Eugén Ionesco** - francouzsky píšící dramatik rumunského původu

Plešatá zpěvačka

❑ **Friedrich Dürrenmatt** - švýcarský dramatik

Návštěva staré dámy - tragická komedie

2.2 České drama 1. poloviny 20. století

☐ **Fráňa Šrámek**

lyrické drama, hry s prvky impresionismu a vitalismu
poetická náladovost, hravost, na diváka působí nejen text, ale i
scéna, osvětlení, hudba

zavedl režisér Národního divadla v Praze Jaroslav Kvapil

Léto, Měsíc nad řekou - lyrická dramata

☐ **Jaroslav Kvapil** - režisér Národního divadla v Praze

Rusalka - libreto k opeře Antonína Dvořáka

☐ **Karel Hugo Hilar**

režisér v Městském divadle na Vinohradech v Praze,
později V Národním divadle

zavedl tzv. jevištní expresionismus (prudká, křečovitá gesta)

Karel a Josef Čapkové - hra Ze života hmyzu

❑ **neoficiální lidové divadlo: šantány a kabarety**

vzorem Paříž, kabaret Moulin Rouge, Vídeň

❑ kabaret **Červená sedma** - založil **Jiří Červený**, zpěvák, textař

❑ kabaret **Revoluční scéna** - vedl **Emil Artur Longen**

❑ v kabaretu vystupovali Eduard Bass (konferenciér, bavič, zpěvák), Ferenc Futurista, Saša Rašilov, Vlasta Burian
písně Jaroslava Hašlera

Osvobozené divadlo - 1926 - 1938

- ❑ avantgardní divadelní scéna
- ❑ režiséři **Jindřich Honzl** a **Jiří Frejka**
- ❑ herci **Jiří Voskovec** a **Jan Werich**, hudba **Jaroslav Ježek**
- ❑ **autorské divadlo**: vliv poetismu, inspirace lidovou zábavou, kontakt s divákem, tvůrčí divadlo, improvizace, děj se dotváří přímo na jevišti, vtipné dialogy i na forbíně

Vest Pocket revue (Malá kapesní revue) - vliv poetismu: volné scénky, písně, tanec, průpovídky, studentská legrace tzv. hlína

☐ hry s politickou satirou a s varováním před nacismem

Caesar, Osel a stín, Kat a blázen, Balada z hadrů, Rub a líc,
Těžká Barbora, Pěst na oko

☐ písně propojovaly děj

Hej rup, David a Goliáš, Nebe na zemi, Svět patří nám aj.

režisérské Divadlo D 34 (1933 – 1941)

❑ **Emil František Burian** - režisér, dramaturg, spisovatel, skladatel, výtvarník a herec

❑ **režisérské divadlo**: lyrický styl, propojuje všechny umělecké složky (text, hudbu, výtvarné složky, taneční vystoupení, osvětlení podle požadavků režiséra)

vedeny hry Klicpery, Shakespeare, Moliéra, Haškovo Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, Dykův Krysař, Máchův Máj, Nezvalovy hry Milenci z kiosku, Manon Lescaut, Brechtova Žebrácká opera

❑ **voiceband - rytmizovaná sborová recitace**

s recitačním souborem E. F. Burian pracuje jako s hudebním tělesem

využívá hloubky hlasu, jeho zabarvení, melodie

úspěšné nastudování Máchova Máje

2.3 ČESKÉ DRAMA 2. POLOVINY 20. - 21. STOLETÍ

2.3 České drama 2. poloviny 20. – 21. století

☐ **Jan Drda** - hry s jinotaji:

Hrátky s čertem, Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert

☐ **Vítězslav Nezval** - Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou

☐ budovatelská tematika:

Vašek Káňa - Parta brusiče Karhana

Pavel Kohout - Dobrá píseň

□ **František Hrubín** - lyrické drama

tzv. generační hry: převládající je nitro postav, autor v dialozích odhaluje jejich charakter a morálku

Srpnová neděle, Křišťálová noc

☐ **Václav Havel**

absurdní drama, též antidrama, antihra

tragikomické situace a dialogy plné neochoty i neschopnosti dorozumět se s jinými lidmi, kritika přebujelé byrokracie

Zahradní slavnost, Vyrozumění, Ztížená možnost dorozumění

Odcházení

jednoaktovky: Audience, Vernisáž

☐ **Pavel Kohout**

jednoaktovky: Atest, Marast

celovečerní hra Marie zápasí s anděly

existenciální hry o hledání životních jistot:

☐ **Josef Topol** - Konec masopustu, Sbohem, Sokrate

☐ **Ludvík Kundera** - Totální kuropění, Malé radosti

☐ **Karel Steingerwald** - Dobové tance

Divadla malých forem a autorská divadla

❑ **Reduta** (pořady z tvorby Jiřího Suchého a Ivana Vyskočila)

❑ **Divadlo Na zábradlí** (činohra i pantomima, Ladislav Fialka)

❑ **Divadlo Semafor** - 1959, **Jiří Suchý** a **Jiří Šlitr**

Člověk z půdy, Kdyby tisíc klarinetů, Dobře placená procházka, Jonáš a tingl-tangl, Kytice

Od roku 1967 v divadle Semafor též dvojice **Jiří Grossmann** a **Miloslav Šimek** - Návštěvní dny

Po smrti J. Grossmanna spolupracoval M. Šimek s **Luděkem Sobotou**, později **Jiřím Krampolem**

□ Divadlo Járy Cimrmana

Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak

1. část hry „seminář“, 2. část hry „referát“ ilustrován

Posel z Liptákova, Záskok, Švestka, Vyšetřování ztráty třídní knihy,
Němý Bobeš, Dobyetí severního pólu, Blaník

❑ divadlo **Husa na provázku**, Brno

❑ **Studio Ypsilon**, Praha - dramatik Jan Schmid
herci Martin Dejdar, Jiří Lábus aj.

❑ Boleslav Polívka - herec, autor hry Šašek a královna,
představitel scény **Manéž**

❑ **Divadlo Sklep**, Praha - Milan Šteindler, Tomáš Vorel,
David Vávra, Tomáš Hanák

☐ **Bytové divadlo**

70. a 80. léta 20. století

hry zakázaných autorů byly inscenovány jako soukromá představení pro okruh nejbližších známých v domácím prostředí

2.4 ÚKOLY K TÉMATU SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 20. - 21. STOLETÍ

1. Jakým způsobem ovlivnil Guillaume Apollinaire hrou Prsy Tiréziovy novou podobu dramatu?
2. Čím se vyznačuje tzv. epické drama? Doložte na hře Bertolta Brechta Matka kuráž a její děti.
3. Které tvůrce absurdního dramatu ve světové a české literatuře 20. - 21. století znáte a co víte o jejich tvorbě?

4. Lyrické drama vytvořil Fráňa Šrámek i František Hrubín. Uveďte jejich lyrické hry a objasněte, čím si jsou podobné a čím odlišné?
5. Co jsou to kabarety? Které znáte a kdo ze známých umělců v nich působil?
6. Jaký je rozdíl mezi autorským a režisérským avantgardním divadlem?
7. Co víte o repertoáru Osvobozeného divadla a divadla E. F. Buriana?

8. Co jsou to jednoaktovky? Uved'te, které jednoaktovky napsal Václav Havel a které Pavel Kohout a co v nich oba dramatici řeší. Mají hry něco společného?

9. Proč bylo divadlo Semafor ve své době tak populární? Co víte o protagonistech divadla a jejich tvorbě?

10. Co je typické pro Divadlo Járy Cimrmana? Uved'te některé hry.